

FAMÍLIA PI

Origen

Aquest cognom es correspon clarament al nom de l'arbre de la família de les coníferes, provinent del llatí *pinus*. D'antic moltes persones l'adoptaren com a renom, tal vegada per que tenien alguna mena de relació amb aquest arbre: propietats de boscos de pins; un gran pi a l'entrada de la casa; tal vegada perquè eren originaris d'algun poble anomenat Pi, com ara Pi del Conflent, o Pi de la Cerdanya; o d'accidents geogràfics d'aquest nom, com hi ha alguns a Catalunya (rieres, turons, etc.) Uns farien referència directa a l'arbre i d'altres ho farien de forma indirecta a través de pobles o accidents geogràfics amb aquesta nomenada i amb el que d'una manera o d'altra estaven vinculats. Això fa que les persones actuals de cognom Pi no tinguin sempre un mateix origen, una pertinença a una mateixa nissaga. Ja fa 500 anys que es detecta la presència de famílies Pi, clarament diferenciades en els seus orígens, a indrets ben distanciat dins Catalunya.

He buscat en *Els Fogatges de Catalunya*, dels anys 1497 i 1553, quantes famílies Pi vivien en aquells temps i on es localitzaven. Per a mi es la única referència per poder fer-me una idea dels nuclis, bastant diferenciats, de nissagues d'origen independent d'entre els que llavors ja duïen aquest cognom. En el *Fogatge de 1497* he trobat 37 llars Pi i en el *Fogatge de 1553* ja eren 44 les famílies d'aquest cognom.

L'any 1497, tots els Pi estan situats en una ampla franja costanera, de poc més de 30 km d'amplada, que baixant de Perpinyà, abasta l'Empordà (Alt i Baix), el Pla de l'Estany, el Gironès, La Selva, El Maresme, el Vallès, el Barcelonès i acaba a l'inici del Baix Llobregat (banda oriental de la Catalunya Vella), llevat d'un únic foc situat al Bages (Manresa). No hi ha cap altre Pi a tota la resta de Catalunya. Això, també, em fa pensar que es tractava de unes nissagues molt antigues a Catalunya, ja que no trobem cap Pi a la Catalunya Nova en aquests anys citats.

En 1553 la distribució de les llars Pi presenta ja modificacions: no es troba cap a Barcelona; destaca Cerdanyola i, en general, el Baix Llobregat augmenta considerablement, amb incidència a Esparreguera; es mantenen Rubí i Ossor; al Bages ja son dos llars; apareixen dos a Falset, 1 a Tarragona, 1 a Lleida, 1 a Vic, i baixen molt considerablement els Pi de l'Empordà, que queda ben reduït, mentre que, com he senyalat, el gruix està localitzat al Baix Llobregat.

El canvi produït en el decurs de més de dues generacions es posa de manifest amb un important descens dels Pi a l'Empordà, un augment considerable al Baix Llobregat i una petita diàspora per tot Catalunya.

Suposo que en aquests desplaçaments només quedaren en els llocs d'origen, a les arrels, els hereus de les cases Pi, mentre que la resta s'instal·laren, baixant, bàsicament per la banda costanera, en la recerca de noves i millors condicions de vida, cap a una Catalunya Nova, més a ponent.

En qualsevol cas, sembla que la dispersió, si be no massa llarga en la localització dels Pi, fa pensar en la possibilitat, bastant fundada, de nissagues de diferents orígens. Pot ser diàspora o simplement començament de noves nissagues.

Veurem més endavant que els nostres Pi es corresponen amb els originaris de l'Empordà (Alt i Baix), i que continuaren algun segle més en aquestes comarques.

Ja que no tinc referències més concretes dels Pi d'antic, no puc obviar un parell de referències sobre ells, que he trobat a l'atzar, llegint. L'una en el llibre de Curial de 1967: *Barcelona 1380-1462, Un centre econòmic en època de crisi*, de Claude Carrère (vol I, pag.151), en el que cita a en Joan Pi, que el 22 de maig de 1434: ha desfet la casa perquè els seus viatges al llavors l'obliguen a absentar-se molt de temps. L'altra referència l'he trobada al *Dietari de l'Antic Consell Barceloní* o *Manual de Novells Ardits*, dirigit per Pere Voltes i editat l'any 1967 per l'Institut Municipal d'Història de l'Ajuntament de Barcelona (pag. 37, 50 i 223). En aquesta obra surten dos Pi, en Isidre i en Josep. De l'Isidre sabem que era Doctor, que era Conseller segon del Consell de Cent, i que participà a la "festa de Sant Andreu a La Seu, amb promania baixa Santa Eulàlia" (el diumenge 30 de novembre de 1692). Torna a referir-se a ell, també com a Conseller segon del Consell de Cent, afegint que es Doctor en Drets, i que el dimarts 17 de febrer de 1693, a les 2 hores de la tarda, en representació de la ciutat va anar, amb molta pompa, a besar la mà al vingut a Barcelona Nunci de Sa Santedat, al regne de les Espanyes.

L'altre Pi, en Josep, no tenia tant renom, ni surt per assumpte de massa fortuna. El dia 13 de gener de 1695, fou detingut en els carrers de Barcelona, juntament amb dos amics, perquè havia baixat de Palamós, el seu poble, a Barcelona a vendre un "tonell de sardina", i fou empresonat. L'endemà, els Consellers segon i tercer de la ciutat es presentaren davant el Virrei de Catalunya i li entregaren un escrit en el que demanaven que es posés en llibertat a en Pi i els seus companys perquè no havien fet cap cosa prohibida ja que els Reials Decrets permetien portar queviures a la ciutat per vendre'ls. A més, això era cosa bona per a tots. Consta que el dissabte, 15 de gener de 1695, en Josep Pi i els altres dos, es presentaren davant del consell de la ciutat per tal d'agrair la gestió feta, gràcies a la qual el Virrei els ha lliurat de la presó. Era parent nostre aquest Josep Pi de Palamós que es dedicava a la venda de sardines?.

Història

Els primers Pi de la nostra família, dels que tinc coneixement, eren originaris de l'Empordà i nascuts a l'última part del segle XVIII; eren naturals de Begur, La Selva i L'Escala. Es dedicaven al comerç i no tenien terres ja que aquestes havien quedat en mans dels successius hereus, i ells devien ser fadrísters, amb diners propis o dotals de les seves dones, tampoc pubilles. Els fills dels dos primers matrimonis dels que tinc constància: en Pere Pi i la Mariana Torrens, i en Francesc Maranges i la Antonia Pi, foren respectivament en Miquel i la Dolors, que sembla que eren cosins i es van casar. En Pere Pi havia emigrat del seu poble natiu, Begur, cap a Vilanova de Cubelles, on nasqué en Miquel. La seva dona i alhora cosina era natural de L'Escala.

Aquest matrimoni es va anar fent un lloc, a Vilanova de Cubelles, cada cop més preeminent, passant a assolir una bona posició entre els propietaris, tot i que no feia pas massa que eren a la vila.

En Miquel Pi i Torrents va arribar a ser Alcalde, molt apreciat pel poble, especialment per la seva actitud personal d'ajut en temps del còlera, que va delmar la població l'any 1854, motiu pel qual va ésser condecorat. Tenia al menys dos germans. Un d'ells, en Josep era propietari d'unes bones finques i alhora fuster. Va rebre una bona herència d'un nebot seu, el sastre de Vilanova Pau Adserias, fill de la seva germana Maria Pi i Torrents. El sastre va morir jove, després de la mort de la seva mare i sense descendència, per la qual cosa feu hereu al seu oncle Josep. ¿D'on li venia al Pau Adserias la seva fortuna? D'una cosina seva per la banda del pare, Pau Adserias, la Pelegrina Garí Alegret, que també havia mort sense parents pròxims.

El seu fill, en Pere Pi i Maranges, continuà els negocis familiars, a l'indústria del tèxtil. Fou regidor de Vilanova i era un gran aficionat i expert en ornitologia, el que li va valdre, mitjançant l'adjudicació de diversos premis, ésser reconegut a Europa per aquesta afició. Bon caçador, quedà invàlid d'una mà en rebre un mal tret en una cacera.

En Pere Pi es va casar amb Gertrudis Soler Romeu. Els Soler eren originaris de Manresa, d'on ja es tenia coneixement de la seva existència a principis del segle XIII: Arnau Soler. A principis del XVIII ja se'ls troba a Vilanova de Cubelles. A mitjans d'aquest segle ja tenim el seguit de Soler fins arribar al matrimoni Pi Soler.

Sembla que hi ha uns quants militars, en el decurs del temps entre els Soler. A meitat del segle XIX, dos germans Soler Morell, en Pau, avi tercer, i en Joan-Antoni, se'n van a fer les "amèriques", amb gran èxit per la seva part. En Pau va tornar a Vilanova molt enriquit, i el seu germà, igualment molt ric i ennoblit amb el títol de Conde de la Diana. Tenien molts negocis a Cuba: sucre, ferrocarrils, banca... En retornar a les seves arrels, Pau va fer una bona tasca de mecenatge i impulsà, de vegades ell sol, i de vegades amb altres persones, iniciatives industrials, comercials, i de infraestructures ferroviàries com el ferrocarril de Barcelona a Valls, passant per Vilanova. Totes foren empreses de molta envergadura.

El matrimoni següent entre les famílies Pi i Soler significa l'aplegament de dos nissagues acabalades i de molta empenta: no sols eren dels propietaris de finques rústiques més forts de Vilanova, també instal·laren la primera fàbrica tèxtil a vapor de l'estat espanyol i foren els creadors de la societat que portà l'aigua des de Castellet a Vilanova per un aqüeducte.

Els Pi i Soler, a mitjans del segle XIX, es bifurquen en tres branques: els Alegre-Pi, els Pi-Almirall (una d'aquesta part de la família en casar-se amb Beirao, portuguès, es desplaça a viure a Lisboa), i els Ferrer Pi.

A principis del segle XX, unida ja la branca Pi amb els Ferrer (Joan Ferrer Nin), la família perd el seu potencial econòmic, degut a una forta crisi bancària, on tenien invertits bona part dels seus interessos.

Directament connectats amb la família Pi han hagut uns quants membres que han destacat en el món de la cultura, la política, la economia... A títol d'exemples citarem al pintor Cabanyes, el gravador Ricart (ambdós també units per lligams familiars amb la família Ferrer), l'alcalde Miquel Pi, l'emprenedor comerciant-industrial-mecenes Pau Soler Morell... En definitiva es tracta d'una família d'un alt nivell cultural, amb un ampli espectre d'interessos i d'elevats coneixements.

Afegim també, que dintre la nissaga dels Bach, per la branca dels Guinart, vaig tenir uns avis Pi (Marià Pi, la filla del qual, Rosa Pi i Estanyol es casà amb Joan Guinart i Pagès), naturals d'Ultramort, dels veïns pobles de l'Empordà, dels que no tinc masses dubtes de que fossin parents d'aquesta branca Pi que hem analitzat. Altra vegada, famílies llunyanes en la distància i en el temps, que foren parents fa segles, ho tornen a ser ara, al segle XX.